

Soğan Yetiştirme Teknolojileri

Автор(и): доц. д-р Цветанка Динчева, ИЗК "Марица" в Пловдив

Дата: 10.04.2024 Брой: 4/2024

Soğanlı bitkiler arasında soğan en geniş dağılıma ve ekonomik öneme sahiptir. Yeşil soğan ve kuru soğan olarak tüketilir. Açık tarlalarda yetiştirilir ve kuru soğan elde etmek için iki teknoloji kullanılır: arpacıktan iki yıllık yetiştirme ve doğrudan ekimle bir yıllık yetiştirme. Yeşil soğan üretimi de yapılmaktadır.

Soğan küçük alanlarda yetiştirildiğinde, sebze münavebesine dahil edilir; en iyi öncüler erkenci patates, baklagiller ve kabakgiller, domates ve biberdir. Daha geniş alanlarda ise iyi öncüler tahıl ürünleridir – buğday, arpa ve diğerleri.

Arpacıktan iki yıllık yetiştirme teknolojisi

Birinci yıl – arpacık üretimi. Arpacık yoluyla soğan yetiştirmek, ülkemizde en yaygın yöntemdir. Uygun topraklar, tınlı-kumlu, verimli, organik maddece zengin ve yabancı otlardan arınmış topraklardır. Toprak hazırlığı, öncü ürünün hasadından hemen sonra başlar. Öncü ürün tahıl ise anız diskelenmesi, sebze ise derin sürüm yapılır. Yaklaşık 25-30 kg/da triple süperfosfat ve 15 kg/da potasyum sülfat uygulandıktan sonra alan 28-30 cm derinliğe sürülür. Kış başlangıcına kadar, yabancı otları yok etmek için toprak diskelenir veya kültivatörle işlenir. Ekimden önce, toprak durumuna bağlı olarak kültivatör veya rotavatörle işlenir ve 15-20 kg/da amonyum nitrat uygulanır. Gübreleme, toprak besin durumuna uygun olarak yapılır.

Ekim, 20 Şubat - 10 Mart tarihleri arasında, tarlaya girme imkanının ilk olduğu zamanda yapılır. Sıra ekim makinesiyle, bantlar halinde, bantlar arası 50 cm ve sıralar arası 8-9 cm mesafede yapılır. Ekim derinliği 2-3 cm'dir. Ekim normu 8-10 kg/da'dır.

Ülkemizin birçok yerinde ve küçük alanlarda, arpacık üretimi için yüksek masalarda eski yöntem hala korunmaktadır. Masalar 1 m genişliğinde ve alanın büyüklüğüne göre uzunluktadır. Masalar arasında 50-60 cm genişliğinde yollar bırakılır ve bunlar sulama için kullanılır. Tohumlar serpmeye olarak ekilir ve 2-3 cm iyice çürümüş, elenmiş çiftlik gübresi ile örtülür.

Vejetasyon dönemindeki en önemli bakım, zamanında ve düzenli yabancı ot mücadelesidir, çünkü başlangıçta genç bitkiler çok yavaş gelişir. İlk gerçek yaprak ancak 3-4 hafta sonra görülür. Büyüme mevsimi boyunca, sıralı ekimde 1-2 toprak gevşetmesi yapılır. Yabancı ot ve zararlı mücadelesi uygulanır.

Genellikle arpacıklar vejetasyonlarını Temmuz sonu – Ağustos başında tamamlarlar. Hasat için en uygun aşama, yabancı sapların kitlesel olarak yatmasıdır. Yapraklar uçtan başlayarak sararır. Sökülen arpacıklar, kuruması için bir barınak altında ince bir tabaka halinde serilir. Masalarda ekimde verim 700-1000 kg/da, mekanize ekimde ise 600-900 kg/da'dır. Ayrıca, yaklaşık 200-300 kg/da büyük arpacık (pop fraksiyonu, soğan boyutu 15-22 mm çapında) elde edilir.

İkinci yıl – arpacıktan kuru soğan üretimi. Arpacıktan soğan üretimi için, yapısal, verimli ve yabancı otlardan arınmış topraklar seçilir. Toprağın çabuk kuruduğu ve mildiyö riskinin daha düşük olduğu açık ve iyi havalandırılan alanlar uygundur. Toprak hazırlığı arpacık üretimine benzer. Arpacık dikimi için en uygun zaman Şubat ayının ikinci yarısı – Mart başıdır. Soğan yetiştirmek için uygun bir şema, beş sıralı bant 60+25+25+25+25/6-8 cm ve 4-5 cm dikim derinliğidir. Arpacıkların boyutuna bağlı olarak dikim normu 80-100 kg/da'dır.

Vejetasyon dönemindeki temel uygulamalar şunlardır: toprak gevşetme, yabancı ot kontrolü*, mineral gübrelerle üst gübreleme ve sulama. İlk çapalamada, 10-15 kg/da amonyum nitrat ile üst gübreleme uygulanır. Daha sonraki üst gübreleme, vejetasyon döneminin uzamasına ve soğan olgunlaşmasının gecikmesine yol açar. Sulama, salma veya damla sulama ile yapılır.

Soğan, soğanın yabancı sapı yumuşadığında ve bitkilerin yaklaşık %25'i yattığında hasada hazırdır. Sökülen bitkiler, iyi havalandırılan bir yerde barınak altına yerleştirilir.

Doğrudan ekimle bir yıllık kuru soğan üretim teknolojisi

Doğrudan ekimle bir yıllık soğan yetiştiriciliğinin, iki yıllık yöntemle göre bir dizi avantajı vardır. Üretim döngüsü kısaldı, daha yüksek derecede mekanizasyon ve birim alandan daha fazla ürün elde etmek için koşullar yaratılır. Yarı keskin ve tatlı soğanlar için uygundur ve 95-100 gün gibi daha kısa bir vejetasyon süresi ile karakterizedir.

Alanların iyi bir yapıya sahip, verimli ve sulamaya uygun olması gerekir. Kolayca kaymak bağlayan ağır topraklar ve çabuk kuruyan çok hafif kumlu topraklar uygun değildir.

Öncü ürün tahıl olduğunda, yabancı ot bulaşıklık derecesine bağlı olarak alan bir veya iki kez diskelenir.

Sonbaharda, alan 28-30 cm derinliğe sürülür, hemen öncesinde toprak besin durumuna göre (bir agrokimyasal

analiz yapılır) temel gübreler serilir. Geç sonbahar yabancı ot bulaşıklığı durumunda, kış başlangıcına kadar alanın kültivatörle işlenmesi yapılabilir. Erken ilkbaharda, ilk fırsatta, toprak gevşek ve yabancı ot yoksa tırmıklama, sıkışmış ve yabancı otlu ise 6-8 cm derinlikte kültivatörle işleme yapılır. Gübreleme normları daha yüksektir ve agrokimyasal toprak analizine dayanarak belirlenir. Toprağın azot, fosfor ve potasyumla orta düzeyde beslenmesi durumunda, 45 kg/da amonyum nitrat, 40 kg/da triple süperfosfat ve 30 kg/da potasyum sülfat önerilir. Derin sürümden önce fosfor ve potasyumlu gübreler serilir, ilkbaharda ise ekim öncesi işlem sırasında amonyumlu gübrenin yarısı uygulanır.

En uygun ekim dönemi, Şubat ortasından Mart ortasına kadardır, yüksek düz masada yetiştirme şeması kullanılır, beş şerit 60+25+25+25+25 cm ve 0.6 kg/da ekim normu ile. Tohumlar 3 cm derinliğe ekilir.

Vejetasyon dönemi boyunca, bitkiler çapalanır, üstten gübrenir ve sulanır. Yabancı ot ve zararlı mücadelesi yapılır. 3.-4. yaprak aşamasında, soğan 15-20 kg/da azotlu gübre ile üstten gübrenir. Sulama zorunlu bir koşuldur. *Ülkemizde bir yıllık soğan yetiştiriciliği, yalnızca sulanan koşullarda garanti altına alınır.* Yıl içindeki yağış miktarına ve çeşide bağlı olarak, vejetasyon dönemi için sulama normu 160 ila 300 m³/da su olup, 5-10 sulama ile sağlanır. Kuraklık sırasında normal tohum çimlenmesi için, küçük sulama normları ile düzenli sulamalar yapılarak optimal nem korunur. Soğanın büyüme ve gelişmesi sırasında kuraklığa izin verilmemeli, aşırı sulama da yapılmamalıdır. İyi bir soğan olgunlaşması ve depolama ömrünün iyileştirilmesi için, soğanların sökülmesinden iki hafta önce sulama durdurulur.

Soğanların hasat zamanı, onların verimliliği, kalitesi ve depolama ömrü için büyük önem taşır. Yabancı sapların yaklaşık %25'i yattığında soğanları sökmek en uygundur. Yabancı sapların tamamen kurummasından ve yağış varlığında söküm geciktirilirse, yeni büyüme başlar.

Mevsime bağlı olarak korunaklı yapılarda ve açık alanda yeşil soğan üretimi

Kış aylarında, polietilen seralarda, yeşil soğan bir öncü ürün olarak yetiştirilir. Dikim materyali olarak, balçık (pop) fraksiyonu veya standart dışı soğanlar – küçük, deforme olmuş, filizlenmiş ancak hasta veya çürük olmayanlar – kullanılır. Polietilen seralara dikim için uygun zaman Ekim sonu – Kasım başıdır. Ürün 1-15 Mart döneminde hasat edilir. Yeşil soğan, 1.0-1.50 m genişliğinde yüksek masalarda, sıralar halinde, aralarında 12-15 cm mesafe olacak şekilde yetiştirilir. Sıra içinde, soğanlar arası mesafe balçık için 5-6 cm'dir ve standart dışı soğanlar yan yana dikilir. Dikim materyali 6-7 cm derinliğe dikilir. Vejetasyon dönemi boyunca, birkaç çapalama ve düzenli sulama yapılır. Damla sulama sisteminin kullanılması önerilir. Üst gübreleme 15-20 kg/da amonyum nitrat ile yapılır. Zararlı mücadelesi uygulanır.

Açık alanda, yeşil soğan üretimi art arda dikimlerle yapılır. Dikim zamanı, yeşil soğanın pazara ne zaman sunulması gerektiğine bağlı olarak belirlenir. İlk dikim dönemi 1-10 Eylül, ikincisi ise kış öncesi dönemdir – Kasım sonu veya Aralık ayında. Üçüncü dönem erken ilkbahar dönemidir ve mümkün olduğunca erken – Şubat sonu veya Mart başında yapılır. Yeşil soğan, orta erkenci domates, biber, patlıcan